

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

TLHATLHOBO TSA NGWAGA KA NGWAGA TSA

BOSETSHABA

MPHATO WA 3

SEPEDI LELEME LA GAE

SETE YA 2: MOHLALA

TLHAGO GO TŠHOMIŠO YA MEHLALA YA MAPHEPHE A NGWAGA LE NGWAGA TŠABOSETŠHABA (ANA)

1. Tebelelo ka kakaretšo

Diteko tša ngwaga le ngwaga tša Bosetšhaba (ANA) ke Kelo ya semmušo ya mafelelo yeo e lekolago tsebo le mabokgoni ao barutwana ba mphato wa 1-6 le 9 ba swanetšego go di tšweletša mafelelong a mphato wo mongwe le wo mongwe.

Go thekga Kelo yeo barutwana ba e hwetšago go tšwa sekolong, le go netefatša gore barutwana ba hwetša boitshepo bjo nyakegago gore ba tšee karolo go tšwelela go Kelo ya ka ntle, diphanele tša barutiši le ditsebi tša dithuto ba hlama mehlala ya maphephe a dipotšišo tša melekwana ao barutiši ba ka a šomišago go ruta dithuto tša Dipalo le Maleme.

Mehlala ya maphephe a dipotšišo tša melekwana ye e hlamilwego go lebeletšwe mošomo wa kharikhulamo wa kotara ya 1, 2 le 3 ya ngwaga gomme molekwana wa ANA wa mphato wo mongwe le wo mongwe o šetše o filwe dikolo. Mehlala ya maphephe, go balwa le melekwana ya ANA ga di fetole tsela yeo barutiši ba elago barutwana nako le nako, fela di thuša go tšwetša kelo ya sekolong pele.

2. Sebopego sa mehlala ya dipotšišo

Mehlala ya maphephe e diretšwe go laetša dithekniki goba ditaele tša go fapafapana tšeo di šomišitšwego ge go elwa mabokgoni goba tsebo. Mohlala, mabokgoni goba tsebo ya diteng tše dingwe e ka elwa ka go šomiša (dipotšišo tšeo barutwana ba kgethago karabo ya maleba go dikarabo tšeo di filwego, goba yeo ba kgomagantšhago mantšu, ba feleletše mafoko, dipaterone bj.bj)

Ge barutiši le barutwana ba ka hwetša mehlala ya dipotšišo tšeo di botšišitšwego ka mekgwa ya go fapafapana, fela karabo e le ye tee, ba swanetše go kwešiša gore se se dirilwe ka boomo gomme barutwana ba swanetše go araba dipotšišo ka moka. Barutiši le barutwana ba swanetše go kwešiša gore se se diretšwe gore barutwana ba arabe dipotšišo tša mehlala wa lephephe. Go ba fa mekgwa ye e fapanego ya thekniki le setaele sa go botšiša dipotšišo go fa barutwana boitshepo bja go ngwala meleko/melekwana.

3. Kgokagano le didirišwa tše dingwe tša go rutwa le go ithuta

Dipotšišo tše dingwe tša mehlala wa lephephe di kgokagantšhitšwe ka boomo le dipuku tša barutwana tša go šoma, go lebeletšwe mphato wo o itšeng wa maleba, e le go leka go hlagiša tswalano le kamano ya maleba.

Mehlala ya lephephe e beakantšwe go lebeletšwe dinyakwa tša go tšweletšwa ka gare ga Setatementsa Sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba Mphato wa R - 12, Setatementsa sa Pholisi sa Lenaneothuto le Kelo Mphato wa R - 3, le Setatementsa sa Protokholo le Kelo ya Bosetšhaba.

Ditokomane tše ka moka, gommogo tše dingwe tšeo dikolo di ka bago le tšona di bopa pankya ya maleba ya go nona ya didirišwa, go thuša barutiši ka peakanyo ya dithuto tša letšatsi ka letšatsi le mokgwa wa go hlama le go ngwadiša barutwana Kelo ya semmušo. (Kelo ya go ithuta).

4. Naa mehlala ye ya maphephe e ka šomišwa bjang?

Ge mehlala ya maphephe a mphato wo o itšego le thuto di kgobakantšhitšwe go sehlopha se tee, morutiši ga a swanela go fa barutwana gore ba arabe ka nako ye tee. Morutiši o swanetše go kgetha mehlala ya dipotšišo tše di lebanego le thuto yeo e beakantšwego ka nako ye e abilwego.

Ka hlokomelo kgetha dipotšišo tše itšego go tšwa go mehlala ya maphephe a dipotšišo goba sehlopha sa dipotšišo tše di laolegago di ka šomišwa magatong a go fapana a go ruta le go ithuta ka tsela ye e latelago.

Morutiši a ka šomiša ditselana tše:

4.1 Mathomong a thutwana bjalo ka teko ya **diagnostiki** go tseba bokgoni le mafokodi a barutwana. Diagnostiki e swanetše go fa barutwana dipolelo tša bokgoni le mafokodi a bona, le go thuša morutiši go hlama dithutwana tša maleba tše di laetšago mafokodi le go kgohlagantšha bokgoni. Teko ye ya diagnostiki e ka fiwa barutwana bjalo ka mošomo wa gae go boloka nako ya go fa ditaello ka phapošing.

4.2 Nakong ya go ruta teko ya **formatife** e fiwa barutwana go lekodišiša ge barutwana ba tšweletša bokgoni le tsebo yeo e letetšwego ge thutwana e rutwa go ya pele, le go hlokomela gore ga go morutwana yoo a šalelago morago.

4.3 Mafelelong a thuto goba dithutwana tše dintši tša go fapana, bjalo ka teko ya **sammative** e fiwa barutwana go lekodišiša ge barutwana ba hweditše kwešišo gomme ba kgona go bontšha bokgoni le tsebo yeo ba ithutilego. Barutwana ba swanetše go hwetša dipolelo tša bona gomme morutiši a bone gore naa barutwana ba hloka thušo ka dikarabo dife tša thutwana.

4.4 Magatong ka moka barutwana ba swanetše ke go lekolwa go ya ka dithekniki tša go fapana tša mehuta ka moka ya dipotšišo, bjalo ka go kgetha karabo ya maleba, go tlatša karabo sekgobeng seo a se filwego, go fa karabo ka lentšu, bj.bj. Ge diteko tša **diagnostiki** le **formatife** di ka ba tše kopana go ya ka palo ya dipotšišo tše di filwego, fela ya **sammative** e tla akaretša dipotšišo tše dintši go lebeletšwe dithuto tše di rutilwego ka nako yeo. Taba ya bohlokwa ke gore barutwana ba hwetše nako ya go ithuta go araba dipotšišo tša moleko wa go swana le ANA.

5 Memorantamo le ditšhupatsela tša go araba dipotšišo

Mohlala wa dikarabo tša go fapafapana tše di letetšwego di laeditšwe mo go memorantamo. Barutiši ba swanetše go gopola gore memorantamo wo o ka se ke wa ba lapiša ka ge el le wa maleba. Maikemišetšo a memorantamo wo ke gofa barutiši tlhahlo e botse ya mokgwa wo barutwana ba ka fago dikarabo tša go fapafapana ka gona. Barutiši ba swanetše go tsenelela le go fa moputso ka mokgwa wa go amogelela le go putsa dikarabo tša go fapana go ya ka kwešišo ya barutwana.

6 Phethagatšo ya kharikhulamo

Go bohlokwa kudu gore kharikhulamo e swanetše go phethagatšwa ka moka mphatong wo mongwe le wo mongwe. Mehlala ya maphephe ya mphato ka moka le thuto ga di emele kharikhulamo ka moka, fela di laetša tsebo le bokgoni bjoo bana ba ka bo laetšago kotareng ya 1, 2 le 3 ka ngwaga. Mošomo wo barutwana ba swanetšego go o rutwa o laeditšwe ka gare ga Setatemente sa Pholisi sa Lenaneothuto le Kelo (SEPHOLEKE/CAPS).

7 Mafetšo

Maikemišetšo a Lefapa la Thuto ke go tšwetša kgatelopele ya magato le boleng bja bokgoni bja barutwana go mabokgoni a maleme le dipalo. Lefapa la thuto le šomiša ANA bjalo ka sedirišwa sa go lekola ge e le gore bokgoni bja barutwana bo a hlatloga, bo eme felo go tee goba bo a theoga. Dilete le dikolo di swanetše go fa barutiši thekgo le go didirišwa tšeo di hlokegago go dira gore thuto le go rutwa di hlatloge. Ka go šomiša mehlala ya maphephe a ANA bjalo ka didirišwa tšeo di tla thušago barutwana go ba le tsebo ya mekgwanakgwana yeo dipotšišo di ka botšišwago ka gona. Ge mehlala ya maphephe e ka dirišwa gabotse e ka thuša barutwana goba le tsebo le mabokgoni a go ithuta ao a okeditšwego ka mokgwa wa maleba gomme ba šoma gabotse dithutong tša bona le molekong wa ANA wo o tlogo.

Bala kanegelo ye gomme o arabe dipotšišo tše di latelago:

Ke letšatši la Lolo la mathomo sekolong. O thabile kudu kudu e bile o tšhogile. Bana ka moka ba kgobokane ka holong gomme hlogo ya sekolo o amogela bana ba baswa. Lolo o na le mogwera o moswa, ke Pona. Bana ba baswa ka moka ba šala ka holong ge ba bangwe ba e ya diphaphošing tša bona. Morutiši o ile a tšea bana ka moka ba baswa a ba iša ka phaphošing gomme a ba laela gore ba dule fase.

Lolo o dutše kgauswi le Pona o e lego o moswa sekolong e bile ba tšwa motseng o tee. Lolo o ile a kwa a lokologile. Ka phaphošing go be go na le diswantšho le ditšhate mabotong. Mpša ya Pona e ile ya mošala morago ge a eya sekolong. O ile a leka kudu go uta mpša ya gagwe. Seo se bego se tshoša Lolo ke gore o be a nagana gore morutiši wa gagwe o tla mo romela gae le mpša ya gagwe. Bašimane ba be ba ipshina ka go bapala le Sibi gomme morutiši o ile a e bona.

Ka ge e le letšatši la mathomo sekolong morutiši o ile a se omanyane Pona ge a tlile le mpša sekolong. O ile a kgopela Pona go tla ka pele go tlo hlalose tša bana ba bangwe ka gore o hweditše kae mpša ya gagwe le gore o e hlokomela bj ang. Seo Pona a se ratago ke mpša ya gagwe le go bolela ka yona . O be a thabile kudu. Letšhogo le be le tlogile. O be a nagana gore morutiši wa gagwe o tla mo omanyane.

1. **Araba dipotšišo tše di latelago**
 - 1.1 **Go ile gwa direga eng ge bašemane ba thoma go bapala le Sibi?**
 - 1.2 **Feleletša lefoko le le latelago:**
Morutiši o ile a bitša Pona go tlo ...
 - 1.3 **Sibi e be e le sekolong le Pona. O be a tshogile ge Sibi ele sekolong. Go tllile bjang gore mpša ya gagwe e ye sekolong?**
 - 1.4 **Ge nkabe o le morutiši o be o tlo dira eng?**
 - 1.5 **Pona o swanetše go dira eng go thibela Sibi go ya sekolong?**
2. **Lekodišiša seswantšho se gomme o arabe dipotšišo tše di latelago.**

letšatši: laboraro 30 Mei 2012

Nako: ya go bapala

lefelo: Holong ya sekolo

Thekiso ya kheke

go chusa bana bao ba hlokang batswadi ka baka la twatsi ya HIV

2.1 **Ageletša leletere la karabo ya maleba.**

Monna yo a pakago dikhekhe o bitšwa eng?

- A lephodisa
- B morutiši
- C radinama
- D radinkgwa

2.2 **Feleletša lefoko le ka go tlaleletša lentšu la maleba.**

Thekišo ya khekhe e tlabo ka (Mošupologo, Laboraro, Labone, Labohlano).

2.3 **Ageletša lentšu le le nepagetšego.**

Bana ba sekolo ba tla rekiša dikhekhe neng? (ka morago ga sekolo, pele ga sekolo, ka nako ya go ja, ka nako ya go bapala).

2.4 **Thalela karabo ya maleba.**

(Tšhelete, dieta, dikobo, dij o) di ile tša kgoboketšwa ka letšatši la HIV.

2.5 **Swaya karabo tše di fošagetšego.**

Re somiša go paka khekhe.

- A letsopa
- B mae
- C santa
- D pente

3. **Bala seretwana se gomme o arabe dipotsišo tše di latelago.**

Khekhe, khekhe, khekhe ya radikhekhe.

Paka khekhe ka pela pela monna.

E butswe, E fole o e ngwale leletere la "k".

O fe ngwana le nna.

3.1 **Kgetha karabo ya maleba.**

Radinkgwa o pakela mang khekhe?

- A yena
- B sesi
- C ngwana le nna
- D ngwana le bona

3.2 **Feletša lefoko le le latelago.**

Khekhe e pakwa ka

3.3 **Ageletša leletere la karabo ya maleba.**

Pele o paka khekhe o swanetše go hlapa

- A matsogo.
- B sefahlego.
- C leoto
- D tsebe

3.4 **Thalela karabo ya maleba.**

Ke leletere lefe le le swanetšwego go ngwalwa godimo ga khekhe?

(D , B , K , T).

3.5 **Araba dipotšišo tše ka mantšu a gago.**

Khekhe e be ele bj ang?

4. **Bala kanegelo ye gomme o arabe dipotšišo tše di latelago.**

Mma o ile a ya kamoreng ya ngwana a re ka lethabo, "Emelela! Emelela! Ke nako ya go ya sekolong." Mošemane o ile a araba ka gore "Ga ke nyake go ya sekolong" "O swanetše go ya sekolong". Gwa realo Mmagwe

"Ke hloile sekolo seo bana ba gona mekgwa ya bona ga e botse" "O swanetše go ya" Gwa goelesa mmagwe. "Dintwa di iphile maatla. Ke swanetše go ya ga makgolo letšatši le tee!" Mošemane a lla "O swanetše go ya sekolong!"

"Go reng ke swanetše go ya? "Gwa botšiša mošemane "Ka gobane o hlogo ya sekolo!" gwa fetola mmagwe.

4.1 **Ngwala mantšu a mabedi ao a le go bothata ge o a bala.**

4.2 **Naa mantšu a a latelago a ra go reng?**

sereto

lefelo

4.3 **Lebelela mantšu a 2 go kanegelo ya ka godimo ao a na go le ditumanoši tse di latelago:**

i

e

4.4 **Efa mahlalošagotee a mantšu a.**

makgolo

lesea

4.5 Ke ka lebaka la eng mošemane a be a swanetše go ya sekolong?

5.1 **Kgetha mantšu a maleba o a ngwale dikgobeng tše o di filwego.**

Monna o dikgomo le dipudi. (disha, diša)

5.2 **Ageletša leletere la karabo ya maleba.**

Motho yo a ngwalago dipuku o bitšwa

- A monadi
- B mongwadi
- C mongadi
- D mogwadi

5.3 **Thalela karabo ya maleba.**

mahlo maihlo

butšwetša bodulla

5.4 **Lebelela diswantšho tše gomme o ngwale medumo ya maleba**

t...ye

.....api

5.5 **Somiša mantšu a ka godimo go bopa mafoko.**

6.1 **Ageletša leletere la karabo ya maleba.**

Kgetha lentšu leo le na go le modumo wa "kg"

A khomo

B kgomo

C komo

D kogmo

6.2 **Ageletša leletere la karabo ya maleba.**

Tate o tlatša koloi ka ge a e ya maikhutšong.

A meetsi

B dioli

C peterole

D malahla

6.3 **Thalela karabo ya maleba.**

Ke lentšu lefe leo le hlalošago selo se tee le "thipa"

(molala, mphaka, mofaka, sekero).

7.1 **Kgetha karabo ya maleba.**

Ke rata go nwa ...

A teye

B tee

C tae

D te

7.2 **Ageletša leletere la karabo ya maleba.**

Ke rata go puku ya dinonwane.

- A baala
- B bala
- C balla
- D balaa

7.3 **Thalela karabo ya maleba.**

Ke swanetše go kama (moriiri, moriri) pele ke e ya sekolong.

7.4 **Lebelela seswantšho se gomme o tlatše ka lentšu la maleba.**

Maabane ke paesekele. (namela, nametše)

7.5 **Dira lefoko ka lentšu le "poso".**

8.1 **Ngwallola mantšu a ka mothikitho.**

molomo

nko

8.2 **Thalela karabo ya maleba.**

Mma o rata go (roka,ruka) diaparo tše botse.

8.3 **Ngwallola lefoko le ka mothikitho.**

Matome o diša dikgomo le dipudi.

8.4 **Tlaleletša mantšu a a tlogetšwego ka mothikitho.**

Mosemane o bapala ka le ge a etšwa sekolong.

8.5 **Ageletša karabo ya maleba gomme o e ngwale ka mothikitho.**

Ke rata go (ya, go) toropong le mma waka.

9.1 **Ngwallola lefoko le ka mothikitho.**

Maabane ke ile sekolong le bagwera ba ka.

9.2 **Ngwala maletere a latelago ka mothikitho o a ngwale ka tlhaka tše kgolo.**

h y..... S

9.3 **Lebanya maletere a mothikitho le a mongwalo.**

KHOLOMO A	KHOLOMO B
E	E
G	G

9.4 **Ngwalolla mantšu a a latelago ka mothikitho gomme o šomiše tlhaka tše kgolo mo go swanetšego.**

manala

polokwane

9.5 **Ngwalolla lefoko le ka mothikitho. Somiša letlakala leo le hlokago methaladi.**

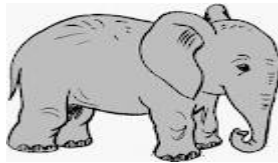
Ke bone dimpša tše tharo le dikatse tše pedi kua mašemong.

10.1 **Ngwala kanegelo ya mafoko a 10 ka phoofolo ye o e ratago kudu.**

10.2 **Ngwala kanegelo ya dikolobe tše tharo ka mantšu a gago. Mafoko e ka ba a 8 - 10.**

10.3 Hlaloša ka ga phiri kanegelong ya dikolobe tše tharo. O ngwale ka mokgwa wo e lebelegago ka gona, e ja eng, e nyaka eng, e dira eng. Ngwala mafoko a 8-10.

10.4 Ngwala kanegelo (mafoko a 8-10) ka ga seswantsho se.

11.1 Ageletša leletere la karabo ya maleba.

Ke bone tau yeserapeng sa diphoofolo.

- A kolo
- B koolo
- C kgolo
- D kholo

11.2 Thalela lediri la maleba go mafoko a latelago.

Ditau di j a nama ya pitsi.

Monna o e sepela ka maoto.

11.3 Ageletša lediri go mafoko a latelago.

Bana ba sekolo ba bapala ka meetse.

Mpša e robetše letšatšing.

11.4 Lebanya diphoofolo le bana ba tšona ka go šomiša mothladi.

KHOLOMO A	KHOLOMO B
Kolobe	namane
kgomo	kolobj ana

- 11.5 Tlatsa leina la maleba mafokong a latelago .
 e a lla ge o e batamela.
 e a thaba ge o e swara.
12. 12.1 **Ngwala mafoko a 10 ka ga ditaba tša gago.**
- 12.2 **Ngwala mafoko a 10 ka ketelo ya gago go ngaka ya meno.**
- 12.3 **Ngwala molaetša ka mafoko a 10 go ba dikuranta ka moletlo wa dimpho.**
- 12.4 **Ngwala kanegelo ka mošemane goba mosetsana yo a ilego a etela ngaka.**
- 12.5 Ngwala mafoko a 10 ka letšatši la gago la mathomo ka phaphošing ya mphato wa 3.
13. 13.1 **Ngwalolla lefoko le ka go tlatsa maswaodikga a maleba.**
 O ile wa kgona go ya moletlong wa thabo ka labohlano
- 13.2 **Ngwalolla lefoko le ka go šomiša maswaodikga a maleba.**
 O seke wa ja malekere le dikhekhe tše ntšhi
- 13.3 **Ngwala mafoko a 3 gomme o šomiše maswaodikga a latelago khutlo, fegelwana, tlhaka tše kgolo le leswao la makalo.**
- 13.4 **Ngwala leswaodikga la maleba go lefoko le le latelago.**
 , . ? !
 Dula fase

13.5 **Ngwalolla mafoko a ka go ngwala maswaodikga a maleba.**

Tina o kitima le buti wa gagwe. Buti wa tina o ile a leka go kitima ka maatla a go feta tina. o ile a thakgala kudu a thabetše ge a kgonne go šia buti wa gagwe.

14.1 **Kgetha karabo ya maleba.**

Go na le ba babedi bao ba rokgang diaparo.

- A Basaadi
- B Bahadi
- C Basadi
- D Bahadi

14.2 **Thalela karabo ya maleba.**

O dirile mošomo wa (bogedi, bošaedi, bossaedi, bogaedi).

14.3 **Ageletša leletere la maleba.**

Go na le polaseng.

- A nuku
- B dinku
- C dinko
- D nkho

14.4 **Lebanya mantšu a botee le bontši ka mothladi**

kholomo A	Kholomo B
a. letlakala	mabone
b. lebone	matlakala

14.5 **Lebelela seswantšho se gomme o ngwale karabo ya gago ka bontši.**

Basetsana ba apere tše botse.

15.1 **Kgetha karabo ya maleba.**

Maabane ke

- A ile sekolo
- B ile sekolong
- C ile sekolo
- D ya sekolo

15.2 **Ngwalolla lefoko le gomme o thome ka "Maabane".**

Bana ba j a bogobe le morogo.

Maabane

15.3 **Ngwalolla mafoko a ka lebaka le le fetilego.**

Ke sepela le mpša ya ka sethokgeng.

Tate o diša dikgomo le dinku tša kgoši.

15.4 **Ngwala lefoko le ka lebaka le letlago**

"Gosasa ".

Tate o hlapa moriri.

15.5 **Ngwala mafoko a mabedi ka lebaka le letlago.**